

บทคัดย่อ

การศึกษารายงานโครงการเฉพาะบุคคล เรื่อง “การรายงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์” นี้ เป็นการศึกษาถึงสภาพปัญหาของการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบัน ในส่วนของ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ รูปแบบการนำเสนอ ความเป็นกลาง สิทธิ และเสรีภาพในการรายงาน ข่าว รวมถึงปัจจัยแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองให้เกิดความไม่เป็นกลาง เพื่อหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงการทำงานในวิชาชีพสื่อในอนาคต

ในการศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษานโยบายขององค์กรสื่อโทรทัศน์ ที่มีต่อการรายงานข่าวการเมือง ทั้งใน ด้านปริมาณ คุณค่า และและวิธีการนำเสนอ
2. เพื่อศึกษาว่าผู้รายงานข่าวโทรทัศน์ มีสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมือง ภายใต้กรอบจรรยาบรรณ และไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของเจ้าของสื่อหรือไม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการรายงานข่าวการเมือง และแนวทางในการ แก้ไขปัญหา

ในการศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยวิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้บริหารฝ่ายข่าว 6 คน บรรณาธิการข่าวการเมือง 6 คน และผู้สื่อข่าวการเมือง 6 คน กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 1 คน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน 1 คน กลุ่มองค์กรภาคประชาชน ประกอบด้วย องค์กรภาคประชาชนด้านการเมือง 1 คน องค์กร ภาคประชาชนด้านสื่อสารมวลชน 1 คน และองค์กรวิชาชีพสื่อโทรทัศน์ 1 คน นอกจากนี้ยังใช้ วิธีการ สังเกตการณ์ (observation) แหล่งข้อมูลคือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง(Documentary Research) และแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์

ผลจากการศึกษาพบว่า

1. จากการศึกษาดูการสังเกตการณ์รายการข่าวภาคค่ำของโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่อง ในช่วงระยะเวลา 5 วัน (16-20 กรกฎาคม 2550) พบว่า สื่อโทรทัศน์แต่ละช่องมีการจัดสรรเวลาใน การออกอากาศข่าวการเมืองแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายองค์กร และสถานการณ์ในแต่ละวัน โดยในช่วงที่มีการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ มีการรายงานข่าวการเมืองมากที่สุด

2. ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าแต่ละกลุ่มมีมุมมองที่แตกต่างกัน ในเรื่องนโยบายการให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวการเมือง โดยประเด็นปริมาณการออกอากาศข่าวการเมือง ซึ่งกลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มนักวิชาการ มองว่า ปริมาณการออกอากาศข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ อยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอให้มีความน่าสนใจมากขึ้น โดยพยายามที่จะรายงานข่าวให้มีความเป็นกลางมากที่สุด และมีการพัฒนาทักษะในการรายงานข่าวของผู้สื่อข่าวการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมุมมองดังกล่าวแตกต่างกับกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ที่มองว่าปริมาณการออกอากาศข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ยังน้อยเกินไป ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และรูปแบบการรายงานข่าวไม่แตกต่างกันมาก ทั้งในส่วนเนื้อหาและคุณภาพ โดยจะเป็นการรายงานข่าวสถานการณ์ประจำวัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากนัก และผู้สื่อข่าวการเมืองยังไม่มีความรู้ในบริบททางการเมืองมากพอ

3. กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชน ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ โดยนักวิชาชีพส่วนใหญ่ยืนยันว่า การทำหน้าที่สื่อมวลชน ทำได้อย่างอิสระเสรีภายใต้กรอบนโยบายขององค์กร และภาครัฐ สอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการ ที่มองว่า สื่อโทรทัศน์มีสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่และการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการทำหน้าที่สื่อมวลชนอยู่แล้ว ขณะที่กลุ่มองค์กรภาคประชาชนกลับเห็นว่า สื่อมวลชนไม่มีสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าว เพราะถูกครอบงำโดยอำนาจของผู้เป็นเจ้าของสื่อ

4. ปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มบุคคล มีความเห็นตรงกันว่า การรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบัน ถูกครอบงำจากอำนาจรัฐและอำนาจทุน โดยลักษณะความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่และความเป็นเจ้าของสถานี ทำให้การรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์เกือบทั้งหมด เป็นการรายงานข่าวเชิงสถานการณ์และไม่มีการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่สังคมคาดหวังไว้ ขณะที่สื่อโทรทัศน์ช่องที่มีการรายงานข่าวการเมืองมากที่สุดก็เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ และมีหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับรัฐบาล ขณะเดียวกัน พบว่า ผู้ทำหน้าที่สื่อในระดับปฏิบัติ ส่วนใหญ่ไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวกันอย่างจริงจัง เนื่องจากปัจจัยโครงสร้างองค์กรไม่เอื้ออำนวยและเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ให้ตอบสนองความคาดหวังของสังคมในการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่มีประสิทธิภาพ มี 2 หัวข้อดังนี้

1. โครงสร้างองค์กร และนโยบายสถานี โครงสร้างองค์กรของสถานีโทรทัศน์ ซึ่งอยู่ภายใต้การครอบงำของอำนาจรัฐ โดยความเป็นเจ้าของสถานีและเจ้าของคลื่นความถี่ เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่สื่อมวลชน เพราะการกำหนดนโยบายการทำงานของสถานีโทรทัศน์ จะเป็นการกำหนดกรอบการทำงานของสื่อมวลชน ให้เดินไปตามเส้นทางที่รัฐบาลหรือผู้เป็นเจ้าของสื่อ ต้องการให้เป็น ทำให้การรายงานข่าวโทรทัศน์ต้องประสบปัญหาสำคัญ 3 ด้านมาโดยตลอด คือ

1.1 ไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้

1.2 การทำงานมักถูกแทรกแซงทางการเมือง

1.3 ปัญหาด้านการดำเนินธุรกิจ ซึ่งยังเป็นระบบการค้าที่ไม่ใช่ระบบเปิด หรือให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. มุมมองของสื่อมวลชน ต่อการต่อสู้เพื่อการปฏิรูปสื่อ การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวของสื่อมวลชน สาขาโทรทัศน์ ในส่วนของข่าวการเมือง ไม่ให้ถูกแทรกแซงจากองค์กรต่าง ๆ ทำได้ยาก เพราะปัจจัยโครงสร้างองค์กรไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการดังกล่าว และยังไม่มียุทธศาสตร์ใด ที่จะออกมารับมือขอพบหาการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของสื่อโทรทัศน์ ทำให้คนทำงานข่าว ตกงาน หรือถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้นทางออกของปัญหานี้ ต้องเริ่มที่การปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่กับตัวสื่อโทรทัศน์และรูปแบบการปกครอง โดยให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่สื่อมวลชนตามกรอบจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจัง และทบทวนบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า เป็นสื่อของใคร สื่อของประชาชน หรือสื่อของรัฐ หรือสื่อของภาคเอกชน